

Jaume de PUIG I OLIVER

JOHANNES MERHOUT COPISTA DE LLIBRES A CATALUNYA
1413-1414

En un altre lloc¹ ens demanàvem què hi feia a Catalunya, a principis del segle XV, el clergue Johannes Merhout, copista de la *Postilla super epistolam ad Galatas*, de Nicolau Eimeric, conservada al ms. 141-23-10 de la Biblioteca Capitular y Colombina de Sevilla. La pregunta, ai, ja era contestada, car l'any 1908 Rudolf Beer² havia assenyalat Johannes Merhout com copista del ms. de l'ACA, Ripoll 35. Al costat de Johannes Merhout³, Beer esmentava altres copistes centro-europeus que també treballaven per al monestir de Ripoll.

Un d'ells, el mestre Johannes Blasius de Brabant, copià el que ara és el ms. ACA Ripoll 17, que en els folis 1-59 transmet el *Repertorium* de Guillem Durand i en els folis 61-90 el *Sacramentale* de Guillem de Montlaudun.⁴

Un altre, Theodoricus de Palude, de Dottmehen, 'nationis Alamanie', acabava a Girona l'any 1419 la còpia del *Repertorium Iuris Canonici* de Petrus de Braco.⁵ Segons l'èxplícit de Teodoric, doncs, ell només hauria escrit la darrera

---

1. Cfr el nostre treball *Manuscripts eimericians de la Biblioteca Capitular y Colombina de Sevilla provinents de Girona*, dins «Arxiu de Textos Catalans Antics», XVII (1998), 374-376.

2. Cfr Rudolf BEER, *Die Handschriften des Klosters Santa Maria de Ripoll*, II, Wien 1908, 88.

3. BEER, *ib.*, seguint la *Bibliographie Nationale ... de Belgique*, XIV (1897), cols. 257-259, afirma que Johannes Merhout fou frare agustí, nascut a Diest, diòcesi de Lieja, a finals del s. XIV i que morí el 1476, havent estat teòleg, filòsof, cronista i poeta. Segons aquestes dades, quan treballava a Catalunya Johannes Merhout hauria d'haver estat jove, pràcticament un infant. Atès que el nostre Merhout s'autoanomena simplement 'clericus', potser cal suggerir que és un personatge diferent del Merhout agustí assenyalat per Beer.

4. Cfr ACA, ms. Ripoll 17, fol. 1ra, *inc. (rúbrica)*: «Alpha et O ihe [...x...] [Inc]ipit Repertorium magistri Guiller[m]i [Duranti]. Incipit prologus (*fi de rúbrica*) [Re]uerendo in Christo patri ac domino domino Matheo Dei gratia Sancte Marie in Porticu dyacono cardinali magister Guiller[m]us Duranti domini pape subdyaconus et capellanus utriusque hominis sospitatera (!) Prothoplausti rubigine humana contaminata condicio ...». Fol 60rb, *exp.*: «... constituit de cleri. egro. c. 1. Nemo delinquendo suam ...» (*fine mutilus*). Fol 61ra, *inc.*: «Assit principio sancta Maria meo. [C]arisimo filio suo ac socio speciali domino poncio de uillamino in iure canonico bacalario excellenti Guillelmus de monte lauduno inter alios doctores decretorum minimus salutem cum sospitate utriusque hominis. Presens opus letemini cum in iuuentutis nostre primordio ...». Fol 90rb, *exp.*: «Explicit sacramentale domini Guillermi de monte lugduno doctoris iuris canonici in studio tholosano deo gracias Amen. Magister Johannes Blasii de brabantia me scripsit mandato venerabilis domini Guillermi Pontiliani bacalarii iuris canonici. Finito libro sit laus et gloria Christo amen».

5. Cfr ACA, ms. Ripoll 20, fol. 1ra, *inc.*: «Reuerendo in Christo patri ac domino suo domino Stephano digna Dei gratia tituli sanctorum Johannis et Pauli presbytero cardinali, Petrus de Bracho inter professores decretorum minimus eius humilis capellanus cum debita et humili recommendatione seipsum et benigna et caritatiua correctione suscipere et attendere presens opus».

part del manuscrit. Ara bé, en aquest ms. ripollès hi ha tres mans: la primera escriu els folis 1-196ra; la segona els folis 196rb-296rb; la tercera, que seria la de Teodoric, els folis restants, 296v-326va. I en un lloc de Catalunya que no es precisa posava punt i final a la còpia de la *Lectura super prima parte Digesti novi* de Bartolo de Sassoferrato.⁶

També hem de recordar aquí un altre copista tudesc: Albert de Greifswald acabava de copiar els tres primers llibres del *Llibre de contemplació* de Ramon Llull, en la seva versió llatina, a Berga, el gener del 1419.⁷

La presència de copistes centroeuropeus a Catalunya a principis del XV és un fet i qui sap si no cal posar-lo en relació tant amb els moviments de Benet XIII d'aquells anys com i assenyaladament amb les vistes de Perpinyà entre l'emperador Segimon i l'esmentat papa avinyonès el 1415.

Tornem ara a Merhout i a l'obra que copià per al monestir de Ripoll. Aquest manuscrit de pergamí conté la *Lectura super usibus feudorum* de Baldo de Perusa, i en el seu explícit hom llegeix:

«Explicet subtilis ac perutilis lectura super vsibus feudorum domini Baldi de Perusio Itoris (!) utriusque doctoris excellentissimi in inclita ciuitate Papie publicata scripta per manus Iohannis Merhout clerici leodiensis diocesis et finita per eundem anno ab Incarnatione Domini Millesimo CCCC° XIII° vicesima prima die mensis iunii».⁸

Aquest explícit té la mateixa estructura que el de la *Postilla super epistolam ad Galatas*: En una primera part es dóna el nom de l'obra, de l'autor amb els seus títols, i de la ciutat on fou escrita, i en la segona part el copista escriu el seu nom i professió, i la data en què ha acabat la còpia:

«Explicet postilla litteralis super epistolam ad Galatas per fratrem Nycho-laum Eymerici ordinis fratrum predicatorum magistrum in theologia et inquisitorem Aragonie heretice prauitatis Auinione incepta et Gerunde perfecta. Scripta per manus Iohannis Merhout clerici traiectensis leodiensis dyocesis et finita per

«Quoniam inter cetera dampna que suis posteris intulit prothoplastorum transgressio non minimum fuit obliuio ...». Fol. 326va, *exp.*: «Explicet Repertorium Iuris edutum (!) per bone memorie dominum Petrum de Braco in iure canonico eximium doctorem cuius anima requiescat in sancta pace Amen. Completumque fuit residua pars dicti voluminis huius per me Theodericum de Palude natione Alemanie Gerunde De Anno Domini millesimo quadringentesimo decimono in vigilia anuacionis gloriosissime Virginis Marie». Cfr també Gerardo MARTÍNEZ DÍAZ, *Dos catálogos inéditos de la biblioteca del Monasterio de Ripoll*, dins «Hispania Sacra», XXII (1969), 386, núm. 3.

6. Cfr Antonio GARCÍA GARCÍA, *Iter Hispanicum* (Códices Operum Bartoli a Saxoferrato recensita II), Florència 1973, 69; *Bartolo de Saxoferrato y España*, dins «Anuario de Estudios Medievales», 9 (1974-1979), 439-467.

7. Cfr J. PERARNAU ESPELT, *Consideracions diacròniques entorn dels manuscrits lul·lians medievals de la «Bayerische Staatsbibliothek» de Munic*, dins «Arxiu de Textos Catalans Antics», 2 (1983), 151, nota 9; *Els manuscrits lul·lians medievals de la «Bayerische Staatsbibliothek» de Munic. II. Volums de textos llatins*, Barcelona, Fac. de Teologia de Catalunya 1986, 85.

8. ACA ms. Ripoll 35, foli 157 rb.

predictum anno ab incarnatione Domini M^o CCCC^o tercio decimo secunda die mensis septembris».⁹

Com es veu, Merhout copià primer l'obra d'Eimeric i després la de Baldo de Perusa, i gairebé es pot conjecturar que els dos treballs s'encadenaren, perquè el segon fou acabat tot just nou mesos després de l'altre: encara que el ms. de l'ACA Ripoll 35 té menys folis que el primer dels eimericians de Sevilla, també cal dir que el seu format és molt més gran. Per tant, Merhout és actiu en terres gironines com a mínim el bienni 1413-1414, o, si no resideix en aquelles terres, almenys treballa per l'abadia de Ripoll i per al convent dominicà de Girona copiant llibres durant els dos anys esmentats.

La lletra és la mateixa en els dos manuscrits: bastarda de principis del s. XV amb trets cursius, una mica més espessa i gruixuda en el ms. eimericià.

L'únic element que falta per aclarir és que en l'explicit de la *Postilla* s'anomena 'clerici traiectensis leodiensis diocesis', mentre que en l'explicit de la *Lectura* ha desaparegut el 'traiectensis' i Merhout és simplement 'clericus leodiensis diocesis', clergue de la diòcesi de Liège. Cal tenir en compte que la diòcesi era anomenada antigament 'ecclesia Tungrorum quod et Trajecto', 'Tungrensensis, Treiectensis Leodiensis ecclesia'.¹⁰ Per això, tant en l'explicit de la *Postilla* com en el de la *Lectura* Merhout diu el mateix, i no hi ha confusió possible.

Com sigui, el que queda clar és que la *Postilla* eimericiana copiada per Merhout l'any 1413 a Girona ha pogut ésser un encàrrec del convent de Sant Domènec, com la *Lectura* de Baldo ho fou, ben probablement, del monestir de Ripoll. La còpia dels dos manuscrits un darrere l'altre fa molt més versemblant la nostra hipòtesi que l'exemplar de la *Postilla super epistolam ad Galatas* hagi hagut de formar part des del principi del grup dels manuscrits eimericians copiats i conservats a Girona, ara en la seva major part a la Biblioteca Capitular y Colombina de Sevilla.

9. Bibl. Cap. y Colombina de Sevilla, ms. 141-23-10, f. 188vb.

10. Cfr «Dictionnaire d'Archéologie Chrétienne et de Liturgie», t. IX, première partie, Paris 1930, 646-647, 653-654. Aquest detall no fou tingut en compte en l'article citat supra, nota 1.